

Fig. 1. Janderup. Ydre, set fra Nordøst.

H. M. 1935

JANDERUP KIRKE

HUNDBORG HERRED

Kirken, der forhen kaldtes *S. Anderses* (S. Andreas) Kirke¹, skal efter Sagnet være et senere udvidet Kapel² (sml. S. 447) i Tilknytning til den berømte *Kilde*³ af samme Navn. Denne, der udsprang tæt Vest for Kirken, tilførte den store Rigdomme, idet Folk fra hele Landet og især søfarende i ældre Tid sendte Gaver til dens Blok (sml.

S. 459), ligesom Kirken i nyere Tid er blevet kaldt »den hellige Kirke i Thy«.

O. 1630 og 1666 ejedes Kirken af Kronen⁴; 25. April 1699 blev den med Forbehold af Jus patronatus og voeandi tilskødet Fru Cornelia Bickers til Vestervig, fra hvis Eje den 29. April 1702 overgik til Peder Nielsen Moldrup, Vestervig; men efter kgl. Resolutioner af 26. Oktober 1705 og 23. Oktober 1706⁶ blev han paa Grund af sin hensynsløse Udplyndring af Kirken tvunget til igen at afstaa den til Kronen. Kirken overgik til Selveje 1. September 1917.

Til Kirken er knyttet flere *Sagn* om syge Menneskers Helbredelse⁷. Paa Kirkegaardens østre Side skal der have været en stensat Grav, 10 Fod lang, hvorunder Næssekongen Nilaus, der havde boet paa Sjørrind Slot, og som ogsaa havde ejet Fersborg ved Sjørrind Sø, skulde være begravet⁸. Sml. ogsaa Sagn om Korloftets Maler S. 461 Note 9.

Østligst i Sagnet, som i en smal Stribe naar ud til Vesterhavet, ligger Kirken med vid Udsigt mod Syd, Vest og Nord paa den nordre Udløber af det stærkt bakkede Terræn, der skiller Hundborg og Janderup.

Kirkegaarden hegnes af Kampestensdiger, som i Syd staar tæt ved Byg-

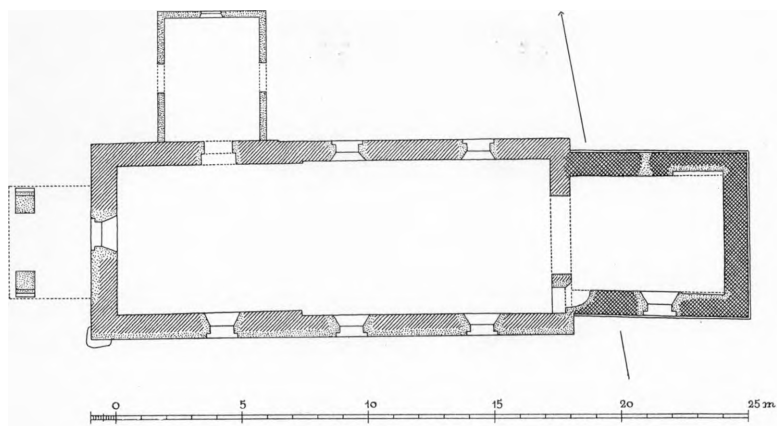

Fig. 2. Janderup. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1937.

ningen, hvor Diget danner Terrassemur for Kirkegaardens Jord. En Indgang i Norddiget, antagelig fra 1714, da Niels Christensen Fjerritslev i Gersbøl opmurede søndre og nordre Stetter af ny fra Grunden (Rgsk.), har svære Piller af smaa Mursten og er overbygget med rundet Dørbue og blytækt Saddeltag over udladende, nu ret afgnavet Falsgesims. I Dørstedet ligger en Kirkerist med Ringe om Jernstængernes Skæringer. En tilsvarende Port i Syddiget er fornyet o. 1900. 1712 byggede Niels Pedersen Murmester af Aalborg en muret $\dagger$ Port og Stette, 1861—62 flyttedes Portpillerne fra vestre til søndre Side af Kirkegaarden, og i 1878—79 nedbrødes Indgangen i det sydøstlige Hjørne af Kirkegaardsdiget og en ny opførtes i Lighed med »Ligporten« (Rgsk.).

Bygningen bestaar af Kor fra romansk, Skib fra sengotisk Tid, nymodens Vaabenhus mod Nord og Klokkepiller ved Vestgavlen. Orienteringen har en svag Afvigelse mod Syd.

Det *romanske Kor* har *granitkvaderklædte* Mure med Skraakantsokkel. Østvinduet er forsvundet ved Omsætning, sikkert 1651, da Korgavlen opmuredes af ny fra Grunden (Rgsk.), og af Nordvinduet ses nu kun en lille Vinduesoverligger med mørtelfyldt Bue, 54 cm bred, og skraat afskaarne Overhjørner. Sydturen var 1889 foroven af Mursten og det senere i ny-romansk Manér fornyede Sydvindue var spidsbuet, dobbeltfalset (Uldall). Af en romansk Korbue ses intet Spor, saa man kunde fristes til at formode, at der oprindelig kun har været et lille Kapel, det nuværende Kor (sml. S. 446). Dog er det ikke utænkeligt, at den romanske Bygning har haft et Skib, der kun i mindre Udstrækning har været kvaderbygget. 1868 skriver Uldall, at der var Skraakantsokkel under en Del af Langhuset, og at Kirken ifølge Sagnet havde været saa fattig, at den var opført af *Hausten* og tækket med Lyng (sml. Kallerup, S. 413 f.).

Det *sengotiske Skib* er vistnok bygget o. 1500. Det har nederst i Sydmuren et Par Kvaderskifter, men ikke en eneste af de i 1868 af Uldall omtalte Sokkelsten med Skraakant er nu synlig. Nær Vesthjørnet er indsat en lille, romansk Alterbordsplade (sml. S. 452). Iøvrigt er Murene af *Munkesten* i Munkeskifte, bedst bevaret paa Nordsiden. Sydmuren er flere Gange ommuret, sidst i 1896, da den skalmuredes med smaa, gule Mursten. I det Indre viser Vestpartiets Mure sig lidt sværere end Østpartiets; 1868 skal Langhuset have haft tydelige Spor af at være *forlænget mod Vest* (Uldall), men denne lagttagelses Rigtighed kan ikke kontrolleres uden Udhugninger i Murværket. Alle arkitektoniske Enkeltheder er nu forsvundet og kendes kun gennem Beskrivelser (1868, 1877 og 1889). Et Par Nordvinduer var smaa, spidsbuede, indvendigt falsede, Skibets Sydvinduer fladrundbuede. Norddøren, som ikke var oprindelig, var fladbuget. Nogen Syddør kan ikke spores, og der er ingen Gesims under Sugfjælen. Kirkens Taggavle er alle ombygget med smaa Mursten og med synligt Tagtømmer. Korgavlen, der i 1651 ommuredes fra Grunden (Rgsk.), har en enkelt Blænding med Tvillingrundbuer, nu omfattende et rundbuet Loftsvindue med Støbejernsstel, og i Vestgavlen, som i 1717 af Christen Nielsen Murmester af Gersbøl ommuredes fra Jorden og helt op til Gavlen, er der et System af tre lignende Blændinger.

I det *Indre* er Korbuen spids.

Vaabenhuset ved Kirkens Nordside er nymodens, af smaa Mursten, med nyere Døre mod Øst og Vest og Vindue i Nord. Et tidligere, noget længere mod Øst placeret †*Vaabenhus* var bygget 1681, formodentlig af Bindingsværk og med Blytag (Rgsk.).

Klokkepillerne, vistnok fra 1877, er af smaa Mursten.

†*Klokkehuse*. 1) Hugget 1662 af Oluf Bødicher Tømmermand. Der medgik en Tønde 01 til dem, som rejste Tommeret. 2) 1707, bygget af Salomon Klovborg Tømmermand. 3) 1831, opført af C. Sørensen. 4) Bygget 1862 (Rgsk.).

Kirkeregnskaberne omtaler hyppigt Reparationer: 1667 opmurede Poul Murmester Korets Sydmur og et Stykke af Skibets Sydøsthjørne, der atter 1698 opmuredes »fra Jorden op til Tecket«, Vinduerne blev forsynet med nye Sko (Saalbænke) og mange Sten blev udhugget og genindsat. 1707 opmurede Murmester Niels Christensen Fjerritslev i Gersbøl en stor Del af Kirkens østre og vestre Ender paa Sydsiden, og i 1711 omsatte han Korets Nordøsthjørne. 1728 opmurede Murmester Christen Nielsen af Kallerup Storkirkens Mur fra Sydøsthjørnet og hen til det store Vindue samt Sydvesthjørnet og et Stykke af Vestenden. 1756 udførte Murmester Anders Griishauge omfattende, ikke nærmere specificerede Reparationsarbejder, hvortil medgik 5500 Mursten, og i 1765 indkøbtes 16.000 Mursten til Kirkens højfornødne Reparation, som Murmester Laurids Madsen Grindsted udførte, mens Peder Madsen

Fig. 3. Janderup. Detail af Korloft (S. 449).

E. M. 1940

Schmid i Hundborg gjorde Smedearbejdet. — Ogsaa Kirkens Blytage er gentagne Gange blevet underkastet Reparationer, saaledes 1653, da Blymesteren omstøbte Taget sønden paa Kirken, 1709, da 10 Opgange paa Nørresiden og 27 paa Søndersiden omstøbtes og 1717, da Christen Christensen, Blytækker af Grurup lagde 22 Opgange Bly.

Kirken staar hvidkalket med Undtagelse af de kvadersatte Partier. Tagværkerne, af Fyr, i Skibet med Dragerstole, er blytækte. Over Klokkestabelens Tag er anbragt en *Fløjstang* med forgyldt Kobberstjerne, der krones af en lille, vindfløjagtig, men nu ubevægelig Basunengel, opsat i 1763 af Peder Salmonsen i Hundborg (Rgsk.). Ved en Istandsættelse 1896 (Arkitekt H. Kampmann) er Korets Sydmur helt omsat med Granitkvadre, Skibets Sydmur med gule Mursten. Skibet har faaet store, rundbuede, falsede Vinduer med svære Saalbænke og blyindfattede Ruder. Norddøren, som synes at være flyttet og udvidet, er overdækket med en Granitoverligger.

Korets Bjælkeloft har Bræddebeklædning med en malet *Plafonddekoration* (Fig. 3) i Barokstil fra 1722, udført af Skildrerens Mons. Anders Gundal, Roesholm, som for Stafferingen paa Korloftet med en »Blaufang« (o: Plafond) under fik 30 Sldlr. (Rgsk.). Midtbilledet, hvis Rammeværk er rundtunget i Øst og Vest, forestiller en overhvælvet Søjlehal, hvori Kristus ledsaget af

seks Apostle peger paa Enken, der lægger sin Skærv i Skatkisten, som staar foran Pagtens Ark. Over denne flammer en Ild ved to Horn, og ved Siden af staar seks Mænd. I Loftets Hjørner er der ovale Medailloner med siddende Evangelister, malet i Grisaille paa brun Bund. Yderst en Bort med Bladstav. Farverne er meget mørkede⁹.

Skibets Bjælkeloft, der er fornyet o. 1870, har tidligere haft en malet †*Dekoration* fra 1734, da Maleren Bjørn Holgersen fik 70 Rdl. for Kirkeloftets Staf-fering »med en skikkelig Malning og Emblematis«, hvilket var »til Kirkens megen Prydelse, som mange Guds Børn finder stor Behag udi, og ved det at de fornemmer, Kirken af de godvillige Gaver, som i Blokken nedlægges, bliver vel forsynet, ziiret og prydet, opmuntres til med des større Lyst og Villie at give deres Gaver dertil« (Rgsk.). Loftsdekorationen, der nu kendes fra et Restaureringsforslag udarbejdet o. 1845 af R. H. Kruse, bestod af 44 ovale Felter ordnet i tre Rækker, det ene, over Prædikestolen, tomt eller med Fremstilling af Himlen, de 43 andre med pietistiske Allegorier, alle paa landskabelig Baggrund, ledsaget af latinske Fyndord; fra Øst: 1) Den korsfæstede Kristus, »Salus et vita. Joh. 3, 14, 15.« (»Frelsen og Livet«). 2) Kobberslangen, »Nil hicce veneni. Num. 21, 8.« (»Her er ingen Gift«). 3) Haand udgaaende fra Sky, rakt mod Hus, »Domesticorum felicitas. Ps. 84, 5.« (»Familiens Lykke«). 4) Siddende Engel med opslaaet Bog, hvori »venite« (»Kommer!«) og under den »Sunt verba salutis. Luc. 14, 7.« (»Dette er Frelsens Ord«). 5) Hænder fra Skyer med Kalk og Disk, »En dapes salutis. Prov. 9, 5.« (»Se, Frelsens Maaltid!«). 6) Opslaaet Bog, hvori »verbum Domini« (»Herrens Ord«), paa Bogstol, hvorunder »Scrutamini scripturas. Joh. 5, 39.« (»Gransker Skrifterne!«). 7) (Fig. 4) Haand fra Sky gyder Vand paa Hovedet af Barn siddende i Vugge, »Hæc ablut unda. Eph. 5, 26.« (»Dette vil Vandet aftvætte«). 8) Haand fra Sky hælder af Horn Vand paa et med Sværd gennemstukket Hjerte, »Sanor. Hos. 6, 1.« (»Jeg helbredes«). 9) Haand fra Sky holder Hjerte, hvori Brystbillede af Menneske, »Cor novum tibi dono. Ps. 51, 12.« (»Jeg giver dig et nyt Hjerte«). 10) Haand fra Sky slaar med Hammer paa Hjerte, der ligger paa Ambolt, »Confringit. Jes. 23, 29.« (»Han sønderknuser«). 11) Banner over omvendt Anker, »Spes certa triumphat. Rom. 5, 2.« (»Det sikre Haab triumferer«). 12) Tremastet Skib, »Non mergimur undis. Math. 8, 25.« (»Vi gaar ikke under i Bølgerne«). 13) Haand udstrakt fra Sky mod Anker med menneskeligt Øje foroven, »Spes nescit falli. Rom. 5, 5.« (»Haabet kan ikke skuffes«). 14) Hjerte med Rødder og friske Grene bestraalet af Sol, »Cresco. Luc. 8, 15.« (»Jeg vokser«). 15) (Fig. 5) Orgelspillende Mand, »Laus tendit ad astra. Ps. 150, 3.« (»Lovsangen stiger mod Stjernerne«). 16) Haand fra Sky gyder af Kande Vand paa Kvist, der vokser op af et Hjerte, »Benedictio ab alto. Jac. 1, 17.« (»Velsignelse fra oven«). 17) Hjerte med Rødder og Blomster,

Fig. 4 (S. 450).

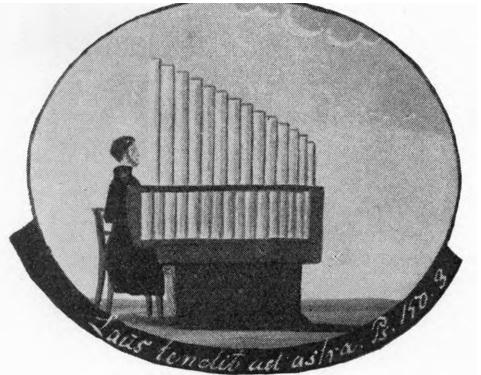

Fig. 5 (S. 450).

Fig. 6 (S. 452).

Fig. 7 (S. 452).

Fig. 4—7. Janderup. Malede $\dagger$ Felter fra Skibets tidligere Loft. Efter Maleri af R. H. Kruse.

»Non lædor. Cant. 2, 2.« (»Jeg skades ikke«). 18) Vinget Hjerter flyver fra omvendt Dødningshoved mod Sol, »Vivo. Philipp. 1, 21.« (»Jeg lever«). 19) Haand fra Sky peger mod Hjerter, hvorover Vinge i solbeskinnet Landskab, »Protectio altissimi. Ps. 91, 1.« (»Den højestes Beskyttelse«). 20) Sol-sikke drejet mod Solen, »Lux sata est justo. Ps. 97, 11.« (»Lyset er Sæd for den retfærdige«). 21) Korslam paa Fontæne, hvorfra springer to Straaler i Kalke, foroven Due, »Ablue me. Ps. 51, 4.« (»Tvæt mig!«). 22) Sol over hvid Klippe, »Sponsa pura, ut sol. Cant. 6, 7.« (»En Brud ren som Solen«). 23) Sol og Halvmaane, »Laudate Deum, sol et luna. Ps. 148, 3.« (»Priser Herren, Sol og Maane!«). 24) Vinget Hjerter paa skafotlignende Opbygning, ved hvis Hjørner staar Faner og Fanestænger under Sværd, Sol og Pil, »Beati qui sunt mundo corde. Math. 5, 8.« (»Salige er de, som har et rent Hjerter«). 25) Skjold under Sol, »Jehovah est sol et scutum. Ps. 84, 12.« (»Jehovah er Solen og Skjoldet«). 26) Haand fra Sky holdende rankeomvundet Sværd, »Triumphamus. 2. Cor. 2, 14.« (»Vi triumferer«). 27) Tre Tuja-agtige paa Piedestaler

anbragte Træer, hvori Kors, Hjerter og Lam, »Delectaris o Deus! Ps. 51, 21.« (»Du glæder dig, o Gud!«). 28) (Fig. 6) Haand fra Sky rækker en Skive med tre Hjerter mod Rist(?), »Suspectanda fides. 1. Cor. 13, 13.« (»Troen er mistænkelig«, d. v. s. i Forhold til Kærligheden, der er den største Dyd). 29) Haand fra oven beskytter med Skjold Hjerter mod Lyn fra Sky, »Lateo. Job 14, 13.« (»Jeg beskærmes«). 30) Haand fra Sky holder Lygte, hvorfra udgaar Hjerter med Øje over opslaaet Bog, »Illuminor. Ps. 36, 10.« (»Jeg oplyses«). 31) Due med Oljegren siddende paa tør Gren, der udgaar fra Hjerter, »Refectioem spero. Gen. 8, 10.« (»Jeg haaber paa Genoplivelsen«). 32) Haand fra Sky holder Vægt, hvorpaa Hjerter og Kors opvejer Lovens Tavler, »A sangvine mundus. Col. 1, 20.« (»Af Blodet (forliges) al Verden«). 33) Haand fra Sky udstrakt mod beskrevet Papir, der er ophængt paa Kors, »Syngrapha fixa cruci. Col. 2, 14.« (»Gældsrevet fæstet til Korset«). 34) Haand fra Sky holder Vægt, hvorpaa Lovens Tavler opvejer Hjerter, »Me super astra vehet. Rom. 8, 3.« (»Han vil bære mig over Stjernerne«). 35) Mand raaber mod Klippe, hvorfra Ekko i Menneskeskikkelse svarer, »Dulce assonat eccho. Jes. 30, 19.« (»Lifligt lyder Ekkoet«). 36) Slange slynget om vissent Træ, »Qualis arbor, talis fructus. Math. 7, 18.« (»Som Træet, saa Frugten«). 37) Øgler, Padder og Insekter kryber ud af Hjerter, »Qvid ferat ille boni? Math. 15, 19.« (»Hvad godt kan han bringe«), 38) Due paa Hjerter hvorunder Slange, »Infernum timeo. Jes. 66, 24.« (»Jeg frygter Helvede«). 39) Due paa Kors, om hvis lodrette Stamme Slange og paa Tværarmene Hjerter og Øje, »Sapientia simplex. Math. 10, 16.« (»Enfoldig Visdom«). 40) Vinget Hjerter paa høj Obelisk over vinget Kugle paa Høj, »Alto cadunt. Ps. 73, 18.« (»De styrter fra det høje«). 41) Vinget Hjerter flyver mod Sol forfulgt af Drage, »Me protege, Jesu! Apoc. 12, 4.« (»Beskyt mig, Jesus!«). 42) (Fig. 7) Haand fra Sky holder i Tang Hjerter ved rygende Ovn, »In igne probatur. 1. Petr. 1, 7.« (»Det prøves i Ilden«). 43) Hjerter paa muret Sokkel, »Superædificor. Math. 7, 24.« (»Jeg bygges ovenpaa«).

INVENTAR

Alterbord, af Mursten, muret op ad Østvæggen og antagelig fra sengotisk Tid, nu dækket af et Panel med enkle Fyldinger fra Begyndelsen af 1800'erne. Den i Skibets Sydmur indsatte *Granitplade* til et romansk Alterbord, kun 112 × 84 cm, har i Oversiden to *Helgengrave*, den ene tæt ved Kanten, den anden centralt placeret. Laagfordybningerne maaler henholdsvis 10,5 × 13 og 12,5 × 10,5 cm.

Alterklæde af nyt Fløjl med paasyede ældre Reliefbroderier i Guld- og Sølvtraad, et Treenighedssymbol, Trekant med tre Flamme i Straalekrans, samt Versalerne »Soli Deo gloria« (»Gud alene Æren«) og Aarstallet 1769.

Fig. 8. Janderup. Altertavle 1648 af Peder Jensen Kolding (S. 453).

V. H. 1936

†*Alter klæder.* 1) Af rødt Fløjl, nævnt 1683, 2) skænket 1726 af Sognepræsten og hans »Kæreste«, af rødt og gult Damask, 3) skænket 1736, af stribet Silke med Sølvstriber udi (Rgsk.).

Altertavle (Fig. 8) fra 1648, signeret Arbejde af Peder Jensen Kolding, Billedskærer i Horsens, Amtets bedste Snitværksarbejde fra denne Periode¹⁰. Den lille Tavle har bruskbarok Ornamentik, men er ret fast komponeret i Sen-Renaissancestil; Storfeltet (89 × 80 cm) skærer dog op i Frisen og er bredere end Topfeltet. Tre kraftige Relieffer illustrerer Hovedscener af det nye Testamente. I Midtfeltet: Nadveren (Fig. 9); over Kristus hænger en Lysekrone, og i Bagvæggens Vinduer ses to Ynglinge med Fad og Kande. I Topfeltet: Kristus paa Korset, med Maria, Johannes og de to Røvere. I Topornamentet: Opstandelsen, hvis Kristusfigur kroner Tavlen. Paa Posta-

E. M. 1940

Fig. 9. Janderup. Altertavlens Storfeldt (S. 453).

mentets to Fremspring er skaaret to Fugle, Pelikanen, der plukker sit Bryst, og Fønix, som genopstaar af Ilden. Storstykkets Bærefigurer forestiller de fire Evangelister, staaende paa navnemærkede Fodskamler og med korinthiske Kapitæler over deres Hoveder. I de gennembrudte Storvinger staar kvindelige Statuetter, Tro og Haab, i Sidetopstykkernes Nicher mandlige Statuetter, Moses og Johannes Døberen, yderst paa Gesimsen og over Sidetopstykkerne fire Englebørn med Lidelsesredskaber. Paa Rammestykket over Storfeldtet er indsnittet: »Peder Jenssøn Bildtsnider Colding«, paa Frisestykkerne over Sidefelterne i Relief: »Anno 1648«. Storgesimsens Krumknægte er smykket med fire Adelsvaaben, Sparre-Kaas, Mur-Kaas, Krag, Sparre-Kaas og Navnebogstaverne IKM, IKF, SKF, SKM (Iver Kaas's mødrene, fædrene etc.). I Postamentfeltet læses i gylden Fraktur: »Anno 1648 haffuer erlig oc velbyrdig Mand Iffuer Kaas til Wlstrup og hans s. Frue Sophia Krag ladet gjøre denne Altertaffle, oc siden ladet den staffere in Junio 1649.« I Sidefelterne Nadverordene. Disse malede Indskrifter og hele den brogede Staffering er fornyet o. 1910. Tidligere stod Tavlen med lignende Farver. 1722 renoverede Anders Gundal, Roesholm Stafferingen, og 1865—66 istandsatte Billedskærer Sundberg Tavlens Træværk (Rgsk.).

Altersølv. Kalk fra 1793 (Rgsk.), 23 cm høj. Den runde Fod, hvis Kant

er rokokkoagtigt udsvejfet, har fire drevne og fire graverede Blomster over Smaatunger. Skaftet og Knoppen er vistnok senere fornyet, Kummen glat; paa Fodranden Mestermærke for Marcus Jessen (Rgsk.).

Disk, sengotisk, med Kors i Bund og paa Rand, dels graveret, dels dannet af indstemplede Smaastjerner.

Paa Kantens Underside spores svage Rester af graveret Fraktur. †*Kalk* fra 1664, hvis Vægt 1687 sammen med Disken angaves til 34 Lod, bar 1792 Indskriften: »Jørgen Kaas til Faddersbøll haver ladet gjøre og forgylde denne Kalk og Disk 1664« (Rgsk.).

Oblatæske, 1859, cylindrisk med Indskrift: »Jannerup Kirke 1859«. Mestermærke: PT?. †*Tinflaske* paa 2 $\frac{1}{2}$ Pund og 12 Lod nævnes 1687 (Rgsk.). 1847 anskaffedes †*Alterkande* af Tin (Rgsk.).

Alterstager (Fig. 10) fra 1640, 45,5—46 cm høje, med symmetriske Balusterskafter og profilerede Lysetorne.

Paa Fodskaalens Rand er indhugget Versaler: »Ifver Kaas. Sopia(!) Krag 1640«; paa den anden Stage er Hustruens Navn stavet: »Sofia«.

Messehagel (Fig. 11) fra 1768, med reliefbroderet Krucifiks af Metaltraad, over Golgathahøj og »Anno 1768«, samt Guldgalioner langs Yderkanten. Det røde Fløjel er fornyet ved en Istandsættelse 1915.

†*Messehageler*. 1) Nævnt 1683, med Kors af Kniplinger og Frynser omkring. 2) Anskaffet 1711, af rødt Fløjel »med rød glinsed Lærredsunderdræt, garneret med Guldborderingskors samt Guldtakker om« (Rgsk.).

Font, romansk, af Granit, af vanlig Tybotype, stærkt ophugget. Kummen, Tvm. 78 cm, har fyldt Midtafløb. Højde 96—97 cm.

†*Fontehimmel*, af samme Mester som Prædikestolshimmelen, anskaffedes 1675 (Rgsk.). Figurgruppen og et Vaaben har nu Plads paa Prædikestolshimlen.

Fade. 1) O. 1875, af Galvano, med Jomfru Maria og Barnet, omgivet af Engle, og Skriftsted; mærket: C. Møller Eneret. To ældre Fade er ophængt paa Korets Nordvæg, over Fonten. 2) (Fig. 13) O. 1625, nederlandsk Arbejde, 42,5 cm i Tvm., med Enhjørning, omgivet af Bladværk, og paa Randen Vinranker. Paa Enhjørningen er graveret et firdelt Aneskjold med Vaabenmærker for Rosensparre, Rosenkrantz, Gyldenstjerne og Brahe, samt: »ORS LGS 1629«, henvisende til Oluf Rosensparre til Skarholt, Vestervallø og Holmegaard, død 1624 som Slægtens sidste Mand, og Fru Lisbeth Gyldenstjerne.

E. M. 1940

Fig. 10. Janderup. Alterstage 1640 (S. 455).

H. M. 1915

Fig. 11. Janderup. Messehagel 1768
(S. 455).

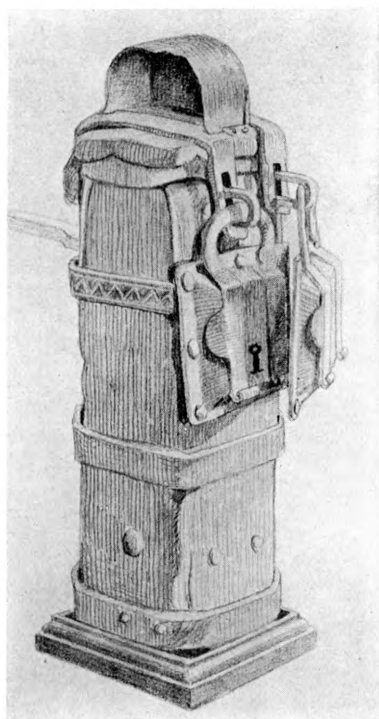

Fig. 12. Janderup. Pengeblok. Efter
Tegning af Aage Jørgensen (S. 459).

Paa Randen er graveret: »Jacob Sparr, Anna Juel 1685«; Ægteparret ejede Raastrup i Hundborg Sogn. 3) (Fig. 14) O. 1650—75, nederlandsk Arbejde, ottekantet, 66,5 cm i Tv., med Evas Skabelse og paa Randen Fugle og Blomster samt Kavalier og Dame i Modedragt. Fadet er sikkert det, som 1736 skænkedes til Kirken, »da det forrige var lille og uanseligt« (Rgsk.).

†Korgitter, 1680, stafferedes 1722 af Anders Gundal, Roesholm (Rgsk.).

Prædikestol (Fig. 15) i rig, landlig Sen-Renaissance fra o. 1640, skraatstillet foran muret Trappe i Triumfvæggens søndre Del. Snitværket er meget naivt, særlig Figurerne. De usædvanlig lave Storfelter, af hvilke de tre springer frem som Karnap, har Arkader af Aalborg-Type, hvis Kasetteværk veksler med andre Motiver, samt Reliefte, i Midtfaget en Krucifiksgruppe, i Sidefelterne siddende Evangelister, i de yderste Fag en Vase og Paulus. De enkelt eller parvis anbragte Hjørnefigurer forestiller de tolv Apostle. I det østligste Postamentfeit er skaaret et Gudslam, i det midterste Iver Kaas' og Sofie Krag's Vaaben og Navnebogstaver; de andre har været glatte, men i to af dem er paasat to af en anden Haandværker skaarne Vaaben, Sparre og Rodsteen, henvisende til Oberstløjtnant Jacob Sparre og hans første Hustru Christence Rodsteen til Raastrup. De fleste Nedhæng og nogle Englehoveder samt

E. M. 1940

Fig. 13. Janderup. Daabsfad med Enhjørning (S. 455).

E. M. 1940

Fig. 14. Janderup. Daabsfad med Evas Skabelse (S. 456).

Fodstolpen med dens Bøjler er paasat ved Billedskærer Sundbergs Restaurering 1865—66.

Stor, tung *Himmel* fra 1675, i Bruskbarok. Undersiden syvdeles af Rammeværk med fladsnittet Blomsterornamentik omkring et rundt Midtfelt med Helligaandsdue. Forkanten mangler Frise, men har smalle Hængeornamenter, svungen »Æggestav« i udsavet Arbejde og bølget Kronliste. Over Hjørnerne staar Englefigurer. Af de lave Topstykker er det midterste formet som et Relief uden Ramme, Kristus og den samaritanske Kvinde ved Brønden og Staden; det vestre indeholder Aarstallet i gennembrudt Arbejde, det nordre to Vaaben, Mormand og Buchwald, henvisende til Claus Ulrik Mormand og Fru Else Buchwald til Tviskloster (Ringkøbing A.). Nærmest Triumfvæggen et mindre Topstykke med Krag-Vaaben og en fritstaaende Figurgruppe: Johannes døber Kristus, sikkert fra †Fontehimmel (S. 455). Snedkeren og Himlen hentes ifølge Regnskabet ved Oddesund. Stafferingen af Stol og Himmel svarer til Altertavlens. I Stolens øvre Smalfelter: »Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Matoe X« (»I ere ikke de, som tale; men det er Eders Faders Aand, som taler i Eder«).

Stoleværk fra 1934. Tidligere fandtes †Stolegavle efter Tegning af H. Kampmann. †Stoleværk repareredes 1688 og 1690 (Rgsk.).

Skriftestol (Fig. 16), 1688, udført af Søren Pedersen fra Horsens (Rgsk.), svarende til Hundborg (S. 440), stafferet 1690 af Christen Sørensen Maler af Holstebro. Paa Gesimsen malet med Fraktur: »Aar 1690 er denne Skriftestoel, til hvilken Velb. Clavs Linderoth och Fru Sophie Krabbe hafve foræret

Fig. 15. Janderup. Prædikestol o. 1650 med Himmel fra 1675 (S. 456).

V. H. 1986

fire Rigsdaler af Guds Børns i Blokken nedlagde frivillige Gafver, forfærdiget«; Staffering, Indskrifter og Billeder (Moses og Kristus) er fornyet; indvendig i Stolen er tre Felter med Skriftsteder, malet med hvid Fraktur paa sort, Luk. 18,13, Ps. 51,3, Jes. 43,25, Ps. 51,12, Ezek. 39,23, 1. Joh. 1,9, Ps. 32,1; de to er opmalede, det tredje i oprindelig Stand med svage, gulfede Bog-

V. H. 1936

Fig. 16. Janderup. Skriftestol 1688 af Søren Pedersen fra Horsens (S. 457).

staver. †*Skab*, 1726, i Skriftestolen med Laas og Vindue stafferedes 1727 (Rgsk.).

Degnestol, forfærdiget og stafferet 1693 (Rgsk.), svarende til Hundborg (S. 441) og sikkert af Søren Pedersen. Paa Gesimsen malet med gylden Fraktur paa sort: »Anno 1694 er denne Degne-stoel bekostet af Guds Børns i Blokken needlagde frivillige Gafver«. Delvis nystafferet; paa Rygpanelet gamle Skriftsteder med gylden Fraktur paa sort: Ps. 148,11, Ps. 135,2, og i Frisefeltet: Kol. 3, 16.

Armstol, i Rokoko, af blødt Træ.

Pengeblokke. 1) (Fig. 12) 1600'erne, lille, jernbeslaet Stok med to Taske-laase fra 1787 (Rgsk.), overdækket Pengeslidse, fritstaaende ved Korbuens Nordvange, men ved Jernbeslag fæstet til denne; den har sikkert oprindelig staaet udendørs. Blokken er den bekendte »Janderup Blok« (sml. S. 446), hvis Indtægter har betydet uhyre meget for Kirken. I Regnskabet nævnes

Blokken første Gang 1662, da Kirkeværgerne fik Paalæg om at holde Øje med Blokpengene; de omboende Herremænd tilegnede sig ofte Pengene fra Blokken, og i 1680 beordrede Stiftsøvrigheden, at der skulde sættes to Laase for den; den ene Nøgle skulde Provsten have, den anden Stiftsskriveren. I det følgende Aarhundrede var Blokkens Indkomster ret betydelige i Forbindelse med Indkomsten fra to Blokke i Tisted, som ogsaa tilhørte Janderup Kirke, og alle Kirkens Udgifter afholdtes af dem¹². I Slutningen af 1700'erne er Blokpengene i stærk Dalen, og i 1821 er det blevet meget sløjt med Indkomsterne. Regnskabet for dette Aar anmærker: »Den kgl. Bevilling af 8. Apr. 1775 »tillader« de fattige i Fiskerlejet Vorupør 40 Rdl. aarlig af Blokpengene. Denne Bestemmelse er sket paa en Tid, da Overtro forenet med gudeligt Sind aarlig indbragte i denne Blok mellem 1 à 200 Rdl. I de senere Aar har disse Gaver taget meget af; Beløbet i de to sidste Aar ses at være kun aarlig mellem 60 og 70 Rdl. Sedler. I Aaret 1813 uddeltes Gaven med 1 [Rbd.seddel] for 6 [Kurantdlr.] ..., siden burde den gaaet over til Daler for Daler Rbd. Sølv som gammel Bestemmelse. Gaven vilde da ganske medtage næsten alle Blokpengene, ja den vilde om kort Tid ei deraf kunde udredes, da Skattevæsenet saa alinægtigen medvirker i Forening med den ved Krigen fremkaldte Ligegyldighed og Usædelighed — og det tvungne Fattigvæsen — til at tilintetgøre al utvungen Godgørenhed ...»¹³

2) Lille, firsidet, med Jernbeslag, nu uden Laas; paa Loftet.

†*Pulpitur* i Kirkens Vestende, nævnt 1718 (Rgsk.).

Lysekroner. 1) O. 1575, lille, seksarmet, med balusterprofileret Stang, forneden endende i Dobbeltløvehoved med Ring, foroven i Topfigur: siddende Løve med Dobbeltskjold. Lyseholderne er sekskantede med Aabninger til Udskrabning af Lystumper. I Dobbeltskjoldet er senere graveret en Firblomst og: »KC DS 1694 IFM EK«. Kronen er skænket Kirken 1693 af Løjtnant Fusman og Kæreste (Rgsk.). •

2) 1700'erne, nu med 2×6 , tidligere med 2×7 Arme, hver bærende to Lys. Den rigt profilerede Stang har forneden Hængekugle, foroven vaseformet Led. Da Kronen omlavedes til elektrisk Lys blev de to Arme aftaget og er nu anbragt paa Korets Sydvæg som Lampetter.

Klokke, 1877—78 (Rgsk.), af Støbestaal.

* *Klokke*. 1765 med Versaler: »R. F. V. O. I Ører mærker, hører! Hierter op i høie Choer! Hid! at lyde, ind at nyde og opfylde Herrens Ord Col. 1, 25. Præsede Barone Ivaro Hoick Episcopo D. Brodero Brorson. Støbt i Aalborg Anno 1765 af Caspar Kønig« (»da Baron Ivar Holck var Amtmand og Hr. Broder Brorson Biskop«). Nu i Vorupør.

†*Klokker*. I 1824 var den ene Klokke sønderslagen og stod i Kirken (Rgsk.), men endnu 1862 havde Kirken to Klokker (Uldall).

GRAVMINDER

†*Epitaf.* »Neden for Choret findes et Epitaphium over Sl. Hr. Laurids Madtson Schive, fordom Sogne Præst til Hundborg og Jandrup (død 1676), og hans Hustru hvorpaa er tegnet dette Vers:

»Mysta, Parens, Victor, monui, docui, penetravi

Rus, Sobolem, Coelum, dogmate, voce, fide«¹⁴

(»som Præst har jeg paamindet Bonden med Troens Lærdomme, som Fader har jeg belært Børnene med min Røst, som Sejrherr har jeg naaet Himlen ved min Tro«).

†*Begravelser.* 1) 1662 gav Jørgen Kaas til Faddersbøl 50 Sldlr. for et Begravelsessted i Altergulvet (Pengene skulde blive staaende hos ham paa Rente). Denne Begravelse repareredes 1722 (Rgsk.). 2) 1687 havde Gertrud sal. Hr. Laurids' Begravelsessted i Kirken; hun havde bekostet Bænke i Vaabenhuset tilligemed Graven, for nogen Tid siden opmuret (Rgsk.).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1651—98, 1706—1880, div. Aar (LA. Viborg). — Præsteindberetning 1808 (NM). — Museumsindberetninger af C. Engelhardt og E. Schiødt 1877, F. Uldall 1889, C. A. Jensen 1936. Revideret af C. A. J. og E. M. 1938 og 1940.

S. C. Sortfeldt: »Den hellige Kirke i Thy« og dens Blok, i SamlJyHT. 4. R. III. 1917—19. S. 338—50. Chr. Heilskov: Personalhistoriske Indskrifter fra Hundborg Herred, i AarbThisted. 1935. S. 16.

Thura: Aalborg Stift S. 493 f. S. Abildgaard. Notebøger X111 [1767] Bl. 47 (NM).

Høyens Notebøger XV. 1833. S. 77 (NM). R. H. Kruse: Nørrejyllands Mærkværdigheder. I. 1843. S. 21 (NM). Samme: Farvelagt Restaureringsforslag til Skibets Loft. o. 1845 (NM). F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker. I. 1868. S. 167 (NM).

¹ Thura S. 493 f. ² Sortfeldt S. 340. ³ Aug.

F. Schmidt: Danmarks Helligkilder S. 133.

⁴ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ⁵ Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). ⁶ Smst. ⁷ Danske Sagn III, 76. ⁸ Thura S. 495. ⁹ Ifølge et Sagn laa Maleren paa sin Ryg og malede i tre Aar, medens han fik Mad og Drikke hejst op til sig paa Stilladset. Da han endelig efter endt Arbejde kom ned igen, var han sindsforvirret og døde kort Tid efter. J. Magnus-Petersen: Kalkmalerier. 1895. S. 46. ¹⁰ Farvelagt Opmaalningstegning af M. Borch. 1878 (NM).

¹¹ Af Kunstmaler Frantz Hansen, Aalborg. ¹² Sortfeldt S. 343 f. ¹³ Kapitalerne var tidligere inddraget under Seminariefonden (Trap 1. Udg. II, 1. 1859. S. 126, 3. Udg. IV, 1. 1901. S. 261), men hører nu til Fonden »ad usus publicos« (smst. 4. Udg. V, 383). ¹⁴ Thura S. 494.

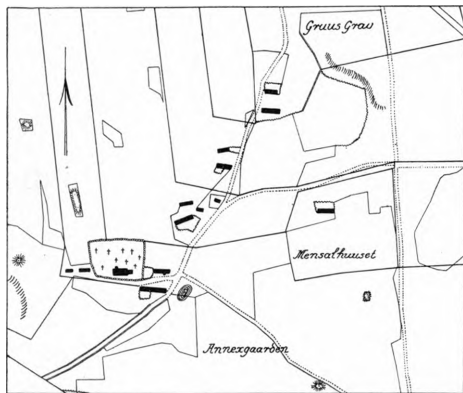

Fig. 17. Janderup 1802.